

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, професионално направление 3.7 „Администрация и управление”, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”

**на тема ИНСТРУМЕНТИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ СОЦИАЛНИЯ
СТАТУС НА НАСЕЛЕНИЕТО В РЕПУБЛИКА ЛИВАН**

Докторант: ХАНИ ДЖИЙН МОБАЙЕД

Научен ръководител: доц. д-р Кремена Андонова

Рецензент: доц. д-р Мария Великова

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на Заповед на Ректора на ВСУ “Черноризец Храбър” № 273 от 02.05.2023 г. за назначаване на научно жури, както и от представени от докторанта дисертационен труд, автореферат, справка за приносите в дисертационния труд, публикации по темата на дисертационния труд и справка за наукометричните показатели.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА РЕЦЕНЗИРАНИЯ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Дисертацията е посветена на значими и актуални проблеми за социалния статус и социалната отговорност на правителствата, финансовите компании и индивидите към бедните домакинства в Република Ливан, в контекста на социално-икономическото развитие и неравенството.

Дисертационният труд е с обем 233 страници и се състои от увод, основен текст в три глави, заключение, списък с използвана литература, 4 приложения. Основният текст съдържа 37 таблици и 1 фигура. Списъкът с литературните източници се състои от 314 заглавия на английски и арабски език. Позоваванията са цитирани коректно под линия на съответните страници.

В увода се обосновава изборът на темата от гледна точка на нейната актуалност, значимост и практическа приложимост. Обектът и предметът на изследването са определени правилно. Коректно са формулирани изследователският проблем, авторската теза, целта на дисертационния труд и поставените за решаване задачи. Посочени са ограниченията по изследваната проблематика и използваният научен инструментариум.

Актуалността на дисертационния труд е обоснована правилно, която, според докторанта, се определя от “необходимостта от радикално подобряване на ефективността на инструментите за влияние върху социалния статус на ливанското население поради предизвикателства пред съвременното социоикономическо развитие”. Това си твърдение докторантът подкрепя с неоспорими факти, като посочва, че “.....повече от 55% от населението в съвременен Ливан живее в бедност и се бори за основните потребности (според Икономическата и социална комисия на ООН за Западна Азия ESCWA Доклад за 2020 г, докато през 2019 г. процентът е 28%). Освен това общият брой на ливанските бедни е около 2,7 милиона, докато ливанската средна класа показва значителна ерозия и представлява по-малко от 40% от населението”.

Ясно е открит изследователският проблем, който “произтича от несъответствието между политиките на ливанското правителство, насочени към създаване на ясна национална визия и план за намаляване на бедността, социалната защита и обективната реалност в съвременен Ливан”.

По подходящ начин са посочени ограниченията на изследването от гледна точка на времевия, териториалния, теоретичния и методическия обхват на дисертацията.

Методиката на изследването е избрана правилно. Приложени са количествения и системния подход, с цел доказване на авторската теза, че “всички фактори по отношение на икономическото състояние на Ливан, заетостта, инфлацията, инфраструктурата и други допринасят за

прекомерната бедност, както и че програмите за микрофинансиране могат да подобрят социалния статус на бедното население”. Използван е и класически емпиричен подход, за да се систематизират всички вторични данни, изследвани от автора във връзка с предмета на дисертационния труд.

Структурата на дисертационния труд е адекватна на определените обект и предмет на изследването, поставените цел, задачи и защитаваната теза.

В съответствие с възприетата структура, в **изложението** на дисертационния труд, последователно и логично са предложени коментари, анализи и оценки, отнасящи се до:

1) Теоретичните аспекти на социалната стратификация и социалната политика, както и на социалния статус на бедните домакинства, включително съвременните проблеми на бедността, като обект на дисертацията. В ретроспективен план са анализирани концепциите за бедността, като многомерно понятие (първа глава).

Изследвано е естеството на понятията "социална система" и „социален статус", като са формулирани техни работни дефиниции, а съпътстващата ги терминология е уточнена според спецификата на дисертационния труд. В този контекст са коментирани понятията “социална политика”, „социална група“, „социална класа“, „социално-икономически статус“ “бедни домакинства” и „неравенство“ в тяхната взаимна връзка и зависимост.

Концепцията за бедността е анализирана на базата на отчитане на подходи, представени в научни изследвания. Докторантът правилно е възприел два подхода за анализ на бедността - за проверка на средствата/доходите (Proxу Means Tests) и допълнителната мярка за бедност (Supplemental Poverty Measure), като в хода на анализа са коментирани положителни и отрицателни фактори, влияещи върху приложението на тези подходи.

2) Социално-икономическите аспекти на проблемите с бедността в Ливан: алтернативните стратегии за оцеляване на ливанските бедни домакинства, възможностите за повлияване на техния социален статус и решаване на проблема с неравенството и бедността, достъпа до образование, паричните трансфери и микрофинансирането (втора глава).

Проучена е връзката между неравенството, корупцията и бедността. Идентифицирани са географските райони на бедност в Ливан. Определени са основните характеристики, разкрити са проблеми и ключови предизвикателства пред бедните домакинства. Аргументирана е тезата, че публичното или формалното образование в Ливан е основната бариера за бедните домакинства поради ниското си качество в сравнение с частните училища.

Според докторанта бедността е резултат от социално-икономическото и политическо развитие и слабостта на публичните политики, а не от неспособността на индивидите да се грижат за себе си.

Аргументирана е позицията, че с оглед на спецификите на социално-икономическо развитие на Ливан, фундаментална концепция за социална политика не съществува. Нивото на социална защита е определено като слабо и недостатъчно, като трябва да бъде реформирано, за да се даде приоритет на най-бедните слоеве от ливанското население.

И все пак, според докторанта, е налице набор от предпазни мрежи, на които ливанският народ може относително да разчита. В този контекст са идентифицирани възможни инструменти за справяне с бедността на домакинствата и преодоляване на различните бариери, пред които те са изправени, а именно: образование, парични трансфери и микрофинансиране.

3) Влиянието на програмите за микрофинансиране върху намаляването на бедността в град Ел Мина в Северен Ливан (трета глава)

Предложена е авторска интерпретация на терминологията в областта на микрофинансирането.

За целите на дисертационния труд докторантът определя микрофинансирането като „набор от финансови услуги, предоставяни на бедни домакинства, които са изключени от официалните търговски банкови услуги с цел подобряване на социалния им статус“.

Проведено е количествено изследване на многоизмерните фактори на микрофинансирането като инструмент за въздействие върху социалния статус на бедните домакинства чрез авторово анкетно проучване с въпросник, разпространено на случаен принцип сред 212 бедни домакинства (жители на Триполи Ел Мина), отчитайки техни демографски, индивидуални, географски и социално-икономически характеристики. По този начин са изследвани различни аспекти на социалния статус на бедните домакинства, причините, довели до бедност, както и различни инструменти, които могат да бъдат ефективни за намаляване на бедността.

Авторът препоръчва програмите за микрофинансиране да бъдат интегрирани както в публичните, така и в частните финансови системи и да бъдат приети като един от ефективните инструменти за намаляване на бедността в Ливан.

Заключението следва логиката на изложението и представя постигнатите от автора резултати.

Приложената справка за наукометричните показатели показва, че кандидатът покрива минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ. Нямам съмнения за плагиатство в представения дисертационен труд. В хода на процедурата не са установени и не са получени писмени сигнали за плагиатство или недостоверност на представените научни данни по смисъла на чл. 4 ал. 11 на ЗРАСРБ.

II. ПО-СЪЩЕСТВЕНИ СИЛНИ СТРАНИ И РЕЗУЛТАТИТЕ С ПРИНОСЕН ХАРАКТЕР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Получените резултати пряко кореспондират с поставените в началото цел и изследователски задачи, а именно:

1) Изследвани са, в теоретико-методологичен аспект, съвременните характеристики на социалната политика и социалната стратификация на обществото в Ливан, аргументирани са връзките между бедността, социалната система и социалната стратификация на обществото, като предпоставка за формиране на социално-икономически неравенства чрез:

- проучване, систематизиране и тълкуване на научна литература за борбата с бедността;
- критичен анализ на бедността по света като цяло и в Ливан в частност,
- проблемен анализ на резултатите от специализирани научни изследвания, проведени от национални и чуждестранни учени, екипи и организации за микрофинансирането като инструмент за влияние върху социалния статус на бедните домакинства в Ливан.

2) Идентифициран и анализиран е специфичен комплекс от политически, социални и икономически фактори, които влияят върху развитието на Ливан. На тази основа са изведени стратегии за преодоляване на социално-икономическо неравенство и са обосновани подходящи инструменти за влияние върху социалния статус на бедните домакинства.

3) Направена е аналитична оценка на въздействието на програмите за микрофинансиране върху бедността чрез сравнителен анализ на данни, събрани от различни автори и първични данни, които доказват ефективността на програмите за микрофинансиране за намаляване на бедността.

4) Разработена е методология за оценка на въздействието на програмите за микрофинансиране върху бедността. Предложена е концептуална рамка за подобряване на влиянието на "микрофинансирането"

върху социалния статус на бедните домакинства в Ливанската република въз основа на подхода на автора за идентифициране на три независими променливи, влияещи върху изпълнението и прилагането на "микрофинансовите програми".

5) Обосновани са препоръки за осъществяване на социално-икономическа подкрепа чрез програмите за микрофинансиране, насочени към повлияване на социалния статус на бедните домакинства.

Приемам посочените в автореферата приноси, така както са формулирани от докторанта. Приносите са негово лично дело и имат характер на доразвиване и обогатяване на съществуващата теория и практика.

III. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът отразява релевантно структурата и съдържанието на труда и акцентира върху най-важните моменти, резултати и изводи от изследването.

По дисертационния труд са посочени 3 самостоятелни публикации, които представят съществени части от труда. Всички публикации присъстват в Референтния списък на НАЦИД.

IV. БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ДОКТОРАНТА

1) В дисертационния труд и автореферата към него са налице известни неточности, повторения и стилистични грешки. Качеството на превода на български език на автореферата би могло да се подобри.

3) Част от изводите и обобщенията в края на главите се повтарят съдържателно, а някои от тях и буквално, с тези от заключението, в което, освен получените резултати, по по-категоричен начин биха могли да се представят аргументите за доказване на авторовата теза.

4) Приносите би следвало да се класифицират като научни и научно-приложни.

Направените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на труда и не се отразяват на положителната ми оценка за него.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изложеното до тук ми дава основание да приема дисертационния труд за завършен, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника към него. Докторантът е открил нерешени и частично решени проблеми, отнасящи се до бедните домакинства в Ливан, които са изправени пред съществени социално-икономически предизвикателства, произтичащи от техния нисък социален статус. Направил е аргументирани предложения за тяхното разрешаване.

С убеждение предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласува “за” присъждане на образователна и научна степен „Доктор” на **ХАНИ ДЖИЙН МОБАЙЕД** за разработения от него дисертационен труд на тема **ИНСТРУМЕНТИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ СОЦИАЛНИЯ СТАТУС НА НАСЕЛЕНИЕТО В РЕПУБЛИКА ЛИВАН**, ПН 3.7 Администрация и управление, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”

19.05.2023 г.

гр. Варна

Рецензент:

доц. д-р [Мария Великова](#)